

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Andra Punt

KOOLIEELSE LASTEASUTUSE ÕPETAJATE JA 5–6-AASTASTE LASTE
ARUSAAMAD ÕUESÕPPEST

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Mirjam Burget

Tartu 2021

Resümee

Koolieelse lasteasutuse õpetajate ja 5–6-aastaste laste arusaamad õuesõppest

Õpikeskkonna loob õpetaja ning lasteaedade õpikeskkonnaks on nii siseruum kui õuekeskkond. Õuesõpe võimaldab saavutada kõiki õppe- ja kasvatustegevuste eesmäärke, kuid varasemad uuringud näitavad, et õuesõpet ei ole senini koolieelses lasteasutuses piisaval määral rakendatud. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate ja laste arusaamad õuesõppest ning milliseid eeliseid ja puuduseid lasteaiaõpetajad näevad seoses õuesõppega. Uurimuses osales kaheksa lasteaiaõpetajat ja viis 5–6-aastast lasteaialast. Siinses uurimistöös koguti õpetajatelt andmeid poolstruktureeritud intervjuudega ning lastega viidi läbi uuring loovuurimismeetodit kasutades. Uurimustulemustest selgus, et lasteaiaõpetajad on positiivselt meelestatud õuesõppe kasutamisse. Õpetajate hinnangul õuesõppe abil puutuvad nii lapsed kui õpetajad kokku otseselt looduskeskkonnaga. Lasteaia lapsed märkisid, et lasteaiaõpetajad võimaldavad õues õppida mängu kaudu. Laste sõnul on neile võimaldatud piisavalt vabadust ise uudistada ja avastada.

Märksõnad: õuesõpe, loodusharidus, koolieelse lasteasutuse õpetaja

Abstract

Early childhood education institution teachers and children's comprehensions about outdoor learning

The learning environment is created by teacher and learning environment in the kindergarten is in- and outdoor, but outdoor learning has not been sufficiently implemented in kindergartens. The aim of this study is to find out what are the comprehensions of kindergarten teachers and 5–6-year old children about outdoor learning, to find out what advantages and disadvantages kindergarten teachers sees about outdoor learning. Data was collected by semi-structured interviews from eight kindergarten teachers and five 5–6-year old children, children attended of creative research. Results showed that kindergarten teachers are positively disposed to outdoor learning, children and teachers has direct contact with the natural environment. According to children respondents, outdoor learning has given them an opportunity to explore and discover by themselves.

Keywords: outdoor learning, nature education, kindergarten teacher

Sisukord

<i>Resümee</i>	2
<i>Abstract</i>	2
<i>Sisukord</i>	3
<i>Sissejuhatus</i>	4
<i>Teoreetiline ülevaade</i>	6
Õuesõpe kui õpikeskkond lastele ja õpetajatele.....	6
Õpetaja roll õuesõppe kavandamisel ja läbiviimisel.....	7
Õuesõppe mõju lapse arengule.....	9
Õuesõppe seos koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga.....	10
<i>Metoodika</i>	12
Valim.....	12
Andmete kogumine ja uurimise protseduur	12
Andmeanalüüs.....	14
<i>Tulemused</i>	15
Lasteaiaõpetajate arusaamad õuesõppest.....	16
Õuesõppe eelised ja puudused lasteaiaõpetajate hinnangul	19
5–6-aastaste laste arusaam õuesõppest.....	21
<i>Arutelu</i>	23
<i>Tänuõnad</i>	27
<i>Autorsuse kinnitus</i>	27
<i>Kasutatud kirjandus</i>	28
<i>Lisad</i>	32
Lisa 1. Intervjuukava lasteaiaõpetajatega	
Lisa 2. Intervjuukava 5–6-aastaste lastega	
Lisa 3. Lastevanematele selgitava sisuga nõusolekuleht	
Lisa 4. Laste joonistused- loovuurimus	
Lisa 5. Koodiraamat	

Sissejuhatus

1960. aastatel kerkisid avalikkuse ette üleilmsed keskkonna- ja inimarengu probleemid, kuid tänapäevani ei aktsepteeri ega teadvusta suurem osa inimestest nende probleemide tõsidust (Lamesoo, *et al.*, 2016). Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) järgi peavad inimestel jätkusuutlikuks tarbimiseks olema keskkonnahoidu väärtustavad teadmised ja oskused (UNESCO, 1997). Loodushariduse (*nature education*) teel teadvustavad inimesed loodus- ja keskkonnaprobleeme, mõistavad lahendusi ja meetodeid keskkonna heaolu suurendamiseks (Guterres, 2019). Loodushariduse abil õpitakse loodusnähtuste ja looduslike protsesside vahelisi seoseid, loodusharidus võimaldab loodust tundma õppida otseses kokkupuutes loodusega (Tuusti, *et al.*, 2018).

Õuesõpe (*outdoor learning*) on üheks viisiks koolieelses lasteasutuses õpetada lastele loodusharidust. Õuesõpe on õpe väljaspool kooliruumi, enamasti looduskeskkonnas (Haridussõnastik, 2014). Õues õppimise käigus arenevad laste teadmised, oskused, hoiakud ja käitumine looduse suhtes (2020). Õuesõpe suunab õpetajaid ja lapsi õuekeskkonnas viibima ning õuekeskkonnas tunnetab laps oma meeltega ümbrisevat (Timoštšuk, 2005). Juhul, kui lapsele pole tagatud õues õppimise aeg, ei saa lastelt eeldada austust ja hoolivust looduse vastu (Davis, 2008).

Templar (2009) leiab, et laste suhtumine loodusesse ning seega ka õues õppimine pärineb vanematelt. Sarv ja Vilbaste (2009) toovad aga välja, et lasteaialaste suhtumine loodusesse saab alguse lasteaiaast. Connori uuringus (2017) toovad õpetajad välja, et lastele on oluline tekitada arusaam maailmast, kus nad elavad. Looduses õppimine võimaldab lastel seostada iseennast loodusega, kuid lapsel on raske seostada end loodusega toas õppides (Sarv & Vilbaste, 2009). Lastele, kellel puudub kontakt loodusega, ei võimaldata mitmekesisist ja rikkalikku õpikeskkonda ning nii ei soodusta tervislikke kogemusi (Davis, 2008). Õuesõpet ei ole senini koolieelses lasteasutuses piisaval määral rakendatud ning selgusetuks jääb ka see, mida koolieelse lasteasutuse õpetajad õuesõppe all mõistavad (Tuuling, Ugaste, & Õun, 2015). Seega keskenduti selles uuringus õpetajate arusaamade välja selgitamisele õuesõppe kohta. Lisaks õpetajatele uuriti ka laste arusaamu õuesõppe kohta. Õuesõppe teemat koolieelses lasteasutuses on varasemalt uuritud üle-eestilise uuringuga (Tuuling, Ugaste, & Õun, 2015), mitmete lasteaia kontekstis läbiviidud lõputöödega (Abel, 2010; Fil, 2019; Masing, 2017; Oleinikova, 2018). Antud uurimusega sooviti teada saada, kuidas lasteaia õpetajad ja 5–6-aastased lapsed mõistavad õuesõpet ning millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad õuesõppe eelistest ja puudustest. Uurimisküsimused, millele bakalaureusetöös vastuseid otsitakse:

- Millised on lasteaiaõpetajate arusaamad õuesõppest?
- Milliseid eeliseid ja puuduseid lasteaiaõpetajad näevad seoses õuesõppega?
- Millised on 5–6-aastaste laste arusaamad õuesõppest?

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kolmest suuremast osast: teoreetiline ülevaade, uurimistöö metoodika ja uurimistulemuste analüüs ning arutelu. Esimeses osas antakse ülevaade õuesõppe tähendusest, õpetaja rollist õuesõppe kavandamisel ja läbiviimisel, õuesõppe mõjust lapse arengule ning seostest koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga. Teises osas antakse ülevaade uurimustöö metoodikast - valimist, uurimisprotseduurist ning andmete analüüsimisest. Bakalaureusetöö kolmandas osas esitatakse uurimistulemused ja analüüs ning arutelu.

Teoreetiline ülevaade

Õuesõpe kui õpikeskkond lastele ja õpetajatele

Õuesõpe on õpe väljaspool kooliruumi, enamasti looduskeskkonnas (Haridussõnastik, 2014).

Õuesõpe on täiendus traditsioonilisele pedagoogikale, mis võimaldab rikastada õppekava ja nihutada tegutsemise ja õppimise piire ruumist välja (Brügge, Glantz, & Sandell, 2008).

Õuesõpe võimaldab seostada siseruumis õpitut praktikaga looduskeskkonnas (Szczepanski, Dahlgren, Sjölander & Strid, 2009).

Õppimine väljaspool klassiruumi ehk õpiobjekti loomulikus keskkonnas annab võimaluse lõimitud õppetegevusteks ning lähtub õppekava eesmärkidest (Marchant *et al.*, 2019). Inglismaal läbiviidud uurimistöös selgus, et õues õppimine ei toimu tavapäraest tegevustest eraldatult, vaid on osa õpetamis- ja õppimistegevustest (MacQuarrie, 2016).

Õuesõppe instituut (Institute of Outdoor Learning) (2020) kinnitab, et õuesõpe on tõhusam, kui see on seotud harisuasutuse õppekavaga. Õues õppimine tuleneb õppekavast ja on seotud tegevustega, mis toimuvad looduskeskkonnas haridusasutuse territooriumil või seda ümbritsevas keskkonnas (Marchant, *et al.*, 2019).

Õuesõpet iseloomustab viis võtmesõna: koht, tegu, meel, lugu ja iva (Fenoughty, 2002, viidatud Tuuling, 2017). Koht loob keskkonna õppimiseks; tegu on vahetu osalemine ja millegi valmistamine iseseisvalt; meel tähendab erinevate meeltega kogemist; lugu on teistega jagatud kokkuvõtte tegevustest; ja iva on õpitu mõte, mida tasub edasi õpetada (Sarv & Vilbaste, 2009). Meie õppimine on 85% mitteverbaalne, mis tähendab, et õppimine toimub nägemis-, haistmis-, kuulmis-, maistmis-, kompimismeele ja kehakeele abil (Szczepanski, 2009).

Õuesõppe muudavad mitmekülgeks õpikeskkonnad, -vahendid ja -tegevused, õuekeskkond võimaldab lastele struktueeritud ja struktueerimata kehalist tegevust, mängu ja õppimist (Cooper, 2015). Lapsed eelistavad ka “päris asju” ehk plastmassmänguasjad tuleks õues vahetada välja lapsesõbralike looduslikest materjalidest valmistatud vahendite vastu (Vapper, 2018), kuna looduslikust materjalist mänguasjad on keskkonnasõbralikumad (Bento & Dias, 2017). Ka Masingu (2017) uurimuses selgus, et õpetajate hinnangul peavad lapsed kasutama õppimisel kogemusi ja õpetaja abil looduslike vahendeid õppevahenditena. Et õuesõpe oleks tõhus ja kasulik ning õppija saaks kasutada mitmeid õppevahendeid, on oluline õpetajal õuesõpet planeerida. Dillon, Rickinson ja Teamey (2006) uurimus kinnitab, et õuesõppes on oluline planeerimine ja kavandamine ning tegevused peaksid olema läbimõeldud. Õuesõppe metoodika mudelis tuuakse välja, et õuesõppes on õpetajal oluline õpetada samm-sammult – nii on võimalik seostada õpitu varem omandatud teadmistega (Seyfried, 2002, viidatud Tuuling, Ugaste, & Öun, 2015).

Õpetaja roll õuesõppe kavandamisel ja läbiviimisel

Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava (2002) kohaselt on loodusainete ühed õppe eesmärgid teiste seas järeltunde tegemine ja keskkonnahariduse olemuse mõistmine. Samuti on sarnased õppe-eesmärgid koolieelses lasteasutuses riikliku õppekava „Mina ja keskkonna“ valdkonnas, mille kohaselt väärtustab laps keskkonnahoidlikku mõtteviisi (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Õuesõppe tegevused koosnevad planeerimisest, läbiviimisest ja refleksioonist (Tuuling, 2017). Et õuesõppe oleks praktilise väärtusega, peab õpetaja ise väärtustama õuesõpet ja soovima seda õppe- ja kasvatustegevustes kasutada (Hujala, 2004). Inglismaal läbiviitud uurimusest (Nundy, Dillo, & Dowd, 2009) selgus et õuesõppe kasutamine ei sõltu riiklikust toetusest, vaid oluline on õpetajate valmisolek ja hoiak õuesõppe kavandamisel ja läbiviimisel. Uuringust selgus veel, et õpetajate kompetentsuse ja enesekindluse määravad koolitused õpetajatele ja varasem kokkupuude õuesõppega. Bento ja Dias (2017) toovad välja oma artiklis, et kvaliteetse õuesõppe väljatöötamiseks tuleb arendada tingimusi, et õpetajad oleksid õuesõppe kasutamisest motiveeritud ja tunneksid õues veedetud ajal end mugavalt. Motiveeritud õpetaja soovib oma lapsi paremini tundma õppida, selleks on tal võimalus lõimides õuesõppel erinevaid õppevaldkondi (Brügge, Glantz, & Sandell, 2008). Õpetajal on võimalus muuta õuesõppe ja lõimingu abil õppe- ja kasvatustegevused loomingulisemaks, lastele ja noortele võimaldatakse arendada andeid ja pädevusi uuenduslikes ja loomingulistes õpikeskkondades (Hartman, 1995, viidatud Szczepanski & Dahlgren, 2006).

Tuulingu sõnul on õpetajal võimalus õppimisel ja lapse arengu toetamisel rakendada mängu ja teisi aktiivset õppimist ja loovust toetavaid meetodeid, mis sobivad õuesõppe praktiseerimisel (Vapper, 2018). Samuti on reflekteerimine, planeerimine ja õppetegevuste läbiviimine õpetaja kohustuslik kompetents (Õpetaja kutsestandard, 2020).

Õpetaja ülesandeks on tutvustada lastele muutusi keskkonnas, mis kutsub lapsi ise uurima ja avastama (Tuuling, 2017). Masingu magistratöö (2017) tulemustest selgus, et õpetajate arvates arendab õuekeskkond laste iseseisvust, omaalgatuslikkust. Õuesõppe läbiviimisel on oluline, et õpetaja ei oleks ainult juhendaja, vaid õpetaja võimaldab lastel kasutada kujutlusvõimet, tunda rõõmu tegevustest, tekitada lastes huvi, aga samas olla ka ise aktiivne osaleja õppe- ja kasvatustegevuses (Brügge, Glantz, & Sandell, 2008). Samale tulemusele jõudsid Bento ja Dias (2017), kes leidsid, et tänu täiskasvanute osalusele õuesõppel kasvab laste osavõtt tegevustest ja lastele võimaldatakse seeläbi teadmiste praktiseerimine.

Et õuesõppe oleks tõhus ja kasulik lastele, ei tohiks õpetaja tegevusi üle planeerida, vaid peaks jätma ruumi laste loovusele ja iseseisvusele – peale tegevusi tuleb arutelu ja analüüsi jooksul kujundada kogemused teadmisteks (Tuuling, 2017). Õpetaja peab arvestama

õuesõppe planeerimisel tegevuste kavandamise, läbiviimise ja analüüsiga – tagasiside küsimine ja reflekteeriv arutelu kujundab mõtestatud teadmised (Brügge, Glantz, & Sandell, 2008). Andes lastele võimaluse arutleda, areneb laste analüüsi ja arutlemise oskus. Pildid ja töölehed aitavad lapsi vastusteni jõudmisel, samas oletamise käigus õpivad lapsed tegema järeldusi ja leidma erinevaid lahendusvõimalusi (Tuuling, 2017). Sarnaselt on välja toodud, et õuesõppe tegevustes ei tohiks lastelt võtta võimalust ebaõnnestumiseks, selle abil õpivad lapsed iseseisvalt katse-eksituse meetodil, kasvab enesekindlus probleemide lahendamisel ja võimekus saada hakkama ettearvamatutes keskkondades (Bento & Dias, 2017).

Õuesõpe võimaldab lastel teha koostööd, samas aga nõuab õuesõpe tihedmat koostööd õpetajate vahel: hea suhtlus võib õuesõppe rakendamise muuta lihtsamaks, kuna õpetajad saavad omavahel vahetada ideid (Woods, 2013). Ka Tuuling (2017) leiab, et kolleege võiks kaasata tegevustesse ja nendega õuesõppest vestelda. Bento ja Dias (2017) kinnitavad, et meeskonnatöö täiskasvanute vahel muudab õuesõppe planeerimise kvaliteetseks, sellega seoses muutub õpetajatel kergemaks laste hindamine ja kaasamine ning samuti tõstetakse selle läbi laste heaolu.

Laste heaolu sõltub turvalisest keskkonnast ja selle loomine on õpetaja töö (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008; Õpetaja kutsestandard, 2020). Õpetajad leiavad, et turvaline keskkond võimaldatakse lastele läbi ennetavate tegevuste, pideva keskkonna ja tingimuste kontrolli (Masing, 2017). Samas mõnikord võib õpetajatel olla raskusi lasta lahti soovist kontrollida ja suunata liigselt laste tegemisi (Brügge, Glantz, & Sandell, 2008).

Tänu koolitustele paraneb õpetajate planeerimise, juhtimise ja elluviimise seos õuesõppega. Õpetajate toetamiseks on samuti loodud loodushariduse metoodilisi juhendmaterjale ning viiakse läbi täiendkoolitusi õpetajatele, mis kujundavad ümber õpetaja senist õpetamisviisi. Samas on muutused on aeganõudvad ning õpetajate valmisolekust õuesõppe läbi viimisel tuleb toetada (Henno, Kollo, & Mikser, 2017). Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (2014) kohaselt loodetakse, et õppija muutub subjektiks ehk õpetaja lubab õppijal saada osa õppetegevuste kavandamisest, võtta vastutuse tulemuste saavutamisest. Selle tulemuse saavutamiseks vajavadki õpetajad koolitusi ja toetust.

2014. – 2015. aastatel viidi läbi üle-eestiline uurimus (Tuuling, Ugaste, & Õun, 2015), et selgitada välja lasteaiaõpetajate ja -juhtkonna suhtumine õuesõppe rakendamisse lasteaias ning lasteaiaõpetajate valmidus õuesõppe kasutamiseks. Uuringust selgus, et lasteaiaõpetajad ja juhtkonnad peavad õuesõpet oluliseks, sellegipoolest ei kasuta kolmandik lasteaiaõpetajatest õppe- ja kasvatustegevuste läbi viimisel õuesõpet. Sarnase uuringu viis läbi Connor (2017), kus sooviti õpetajatelt teada saada, kuid võrd lapsed naudid õues viibimist ja õppimist. Uuringust selgus, et 87% meesõpetajatest ja 70% naisõpetajatest leiavad, et lapsed on õnnelikud õues viibides ja õppides. Oleinikov (2018) toob oma bakalaureusetöös välja

õpetajate positiivse suhtumise õuesõppesse. Connori (2017) uuringus vastasid 93% meesõpetajatest ja 77% naisõpetajatest, et õuesõppel on positiivne tulemus nende õpetamisele. Abel (2010) uuringus leidsid õpetajad, et looduslik keskkond soodustab õuesõppe kasutamist. Fil (2019) uuringus 95% lasteaiasõpetajatest leiavad, et õuesõpe on hea alternatiiv tavalisele ruumis õppimisele. Ülejäänud 5% leidis, et õuesõpe on täiendav võimalus mitmekesistamiseks õppe- ja kasvatustegevusi või on võrdväärne traditsioonilises ruumis õppimisele.

Õuesõppe mõju lapse arengule

Tänapäeval töötavad lapsevanemad peamiselt siseruumides, ka lapsed veedavad vanemate eeskujul rohkem aega siseruumides (Svens & Juvonen, 2016). Teaduskirjandusele tuginedes on ilmnenud laste vähese füüsilise liikumise probleem (Szczepaski, 2009), tehnoloogia kasutamine ja sõltuvus tehnoloogilistest vahenditest on muutnud laste kokkupuute loodusmaailma ja väliskeskkonnaga minimaalseks (Waite, 2013). Praegusel hetkel õpivad lapsed rohkem tundma loodust läbi autoakna, loodusprogrammide abil televiisorist, aga mitte läbi vahetu kogemuse – sellest tulenevalt jääb loodus lastele kaugeks ja varjatuks (Davis, 2008). Bento ja Dias (2017) toovad välja, et sisekeskkond on laste jaoks turvalisem ja mugavam, sest õpetajad kardavad õnnetusi, lapsi mõjutavaid haigusi ja laste perekondade negatiivseid reaktsioone seoses õuekeskkonnas õppimisel. Kuid lapsi tuleks suunata aega veetma looduskeskkondades ning muutused haridussüsteemis oleks üks võimalus selles suunas (Szczepanski, 2009). Loodukeskkonnas viibimise suurendamiseks on Michigani osariigis Ameerika Ühendriikides lastehoidudes tingimus, et iga kolme tunni kohta siseruumis võrdub 30 minutit õuekeskkonnas tegutsemist (Cooper, 2015).

Klassiruumis kujundatakse väärtushinnangud ja hoiakud, lapsed õpivad teadmisi ja oskusi, siseruumis on lapsel raske seostada õuesõppele omaseid tegevusi (Olbrei, Pärtel, & Teller, 2010). Õues õppimine muutub efektiivseks, kui õuekeskkonnas rakendatakse oma teadmisi, oskusi, hoiakuid (2020). Lasteaias oleks õuesõpe üks võimalustest parandada laste oskusi, teadmisi ja hoiakuid loodusest, tänu õuesõppele laps õpib loodusest lugu pidama ning liigub ja õpib aktiivselt ehedas looduskeskkonnas (Szczepaski, 2009). Sarnaselt leiab ka Gustavson (2008), kes toob välja, et laps õpib kõige paremini isiklike kogemuste abil ning lapsel on raske seostada mõisteid vaid õpetaja poolsete selgituste kaudu (Gustavson, 2008). Looduses õppimine võimaldab lapsel luua iseseisvalt looduses olevaid seoseid (Tuuling, 2017). Lukki (2011) on väitnud, et õpetaja peab õppimise muutma paeluvaks, mille tulemusena soovib laps ise õppida.

Laps õpib austama loodust läbi kontakti – laps peab saama võimaluse tutvuda loodusega

ja kogema looduse ilu ja mitmekesisust (Davis, 2008). Marchant, Toddi jt. (2019) uuringu kohaselt õuesõpe ja looduskeskkonnas viibimine mõjub positiivselt tervislikule heaolule, loovusele, ajutegevusele ja meeleolule. Õues õppides võimaldatakse lapsele värske õhk, ruum ja vabadus õppimiseks ning mängimiseks, aega uurida asju, mille vastu on lapsel huvi (Bilton, 2010). Looduslikud õppevahendid on lastele huvitavad just seetõttu, et need pakuvad piiramatuid võimalusi, mille abil areneb laste kujutlusvõime (Bento & Dias, 2017), sama on leidnud ka Tuuling (2017). Õuesõppe läbiviimisel on õpetajad märganud laste vahelist suhtluse suurenemist, sealhulgas on koostöös julgemad ka lapsed, kes on tavaliselt vaiksemad (MacQuarrie, 2016).

Rootsis läbi viidud uurimuses (Garhn, 2009) selgus, et lapsed, keda ümbritsevad looduse poolest rikkalikud õuealad, on motoorselt võimekamad, parema keskendumisvõimega, kui looduskaugete õuealadega lapsed. Uurimuse läbiviijad selgitasid, et rikkaliku loodusega õuealadel tegutsevatel lastel oli võimalusi tegevusteks rohkem. Inglismaal läbiviidud uuringus (Marchant, *et al.*, 2019) õpilaste ja õpetajate õuesõppe seisukohtadest, selgus, et õuesõpe mõjub positiivselt nii laste kui õpetajate tervisele, heaolule, samuti parandab keskendumist õppimisele. Uuringus tuuakse lisaks välja, et kõiki lapsi kaasatakse ja toetatakse õppetegevuste eesmärkide saavutamisel.

Õuesõppe seos koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga

Raadik (2010) on tõdenud, et lasteaia õppe- ja kasvatustegevused on muutunud sarnaseks koolis rakendatava õpetamise viisiga, mille kohaselt lapsed saavad enamus aja istuda siseruumides. Samas just koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) kohaselt peaks lasteaias olema võimalusi mitmekülgselt õppe- ja kasvatustegevusteks, mida on võimalik lõimida loodushariduse ja õuesõppega.

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud eesmärk, mille kohaselt õpetaja valib õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ja korraldamisel teematikale sobiva keskkonna, näiteks looduskeskkonna. Õppimine toimub läbi erinevate tegevuste, nagu mängud, vaatlused, katsetused, uurimised. Kõik nimetatud tegevused on omased ja eakohased koolieelses vanuses lapsele. Tegevused tuleb planeerida ja eesmärgistada vastavalt tingimustele ja arvestades, et laps saab kasutada varasemalt õpitud teadmisi ja kogemusi erinevates olukordades ja tegevustes ümbritsevas keskkonnas (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Ümbritseva keskkonna mõistmiseks peab laps ise uurima ja õppima (Tuuling, 2013), samuti on õppekavas üheks „Mina ja keskkond“ valdkonna eesmärgiks 6-7 aastastele lastele välja toodud kodukoha looduse ja selle muutuste kirjeldamisoskus ning üheks

üldeesmärgiks on seatud toetada lapse vaimset, kehalist, sotsiaalset arengut, mille abil lapsel areneb ümbritseva keskkonna mõistmine, füüsiline aktiivsus ja arusaam tervise olulisusest (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Liikumise valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse üheks eesmärgiks on lapse füüsilise aktiivsuse rikastamine (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008), mille kohaselt on õpetajatel ja lastel võimalus liikuda väljaspool siseruume ning õpetajatel viia läbi liikumistegevused vahetus kokkupuutes loodusega, kasutades ära kõikvõimalikud abivahendid, mida loodus pakub. Kunstitegevuse valdkonna õppetegevusi võib samuti lõiminguks läbi viia õues, kus lastel on võimalik joonistada erinevatele materjalidele (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008), ka näiteks luua kunstiteoseid, kasutades joonistamiseks, maalimiseks või meisterdamiseks erinevaid looduslikke materjale.

Kõiki õppevaldkondi koolieelses lasteasutuse õppekavas on võimalik lõimida õuesõppega, kuid eelkõige on õuesõpe seotud „Mina ja keskkond“ valdkonnaga. Laps õpib esimesena teda ümbritsevas keskkonnas ja õpetajad peaksid lähtuma õpetamisel kodukoha ja lähiümbrusest, mis kinnitab õppetegevuste põhimõtet – lähemalt kaugemale ja üksikult üldisemale (Vapper, 2018).

Erinevate uuringute kohaselt (Abel, 2010; Marchant, *et al.*, 2019; O'Brien, 2009; Tuuling, Ugaste, & Õun, 2015) on lasteaiaõpetajad positiivselt meelesstatud õuesõppe suhtes aga siiski jääb õuesõppe rakendamine lasteaiaõpetajate seas minimaalseks. Sellest tulenevalt tekib küsimus, miks on ei kasuta lasteaiaõpetajad oma õppetegevustes rohkem õuesõpet. Kui tänu õuesõppele kujundatud hoiakud ja teadmised on tulevikus olulise tähtsusega, siis on oluline teada saada, millise on lasteaiaõpetajate kui laste arusaamad õuesõppest. Antud bakalaureusetöö soovitakse välja selgitada, millised on lasteaiaõpetajate ja 5–6-aastaste laste arusaamad õuesõppest.

Uurimisküsimused, millele bakalaureusetöö vastuseid otsitakse:

- Millised on lasteaiaõpetajate arusaamad õuesõppest?
- Milliseid eeliseid ja puuduseid lasteaiaõpetajad näevad seoses õuesõppega?
- Millised on 5–6-aastaste laste arusaamad õuesõppest?

Metoodika

Bakalaureusetöös kasutati kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivse uurimisviisi puhul keskendutakse inimeste käitumisele ja arvamusele ning see annab võimaluse uurida lasteaiaõpetajaid ja -lapse loomulikes tingimustes (Õunapuu, 2014). Kvalitatiivne uurimus võimaldab paremini mõista uurimisprobleemi olulistest aspektidest, saada usaldusväärset informatsiooni ja hinnata teema sisu (Ilves, 2009).

Valim

Valimi moodustamiseks kasutati mugavusvalimit (Rämmer, 2014). Uurimuses osalesid ühe lasteaia õpetajad, kellest intervjueriti kaheksat. Kõik intervjueritavad õpetajad olid naised, vanuses 41-64. Õpetajate tööstaaz keskmiselt oli 23 aastat - kõige lühema tööstaaziga on 6 aastat ja kõige pikem 37 aastat. Valimi kriteeriumiks oli, et intervjueritav õpetaja on omandatud koolieelse lasteasutuse õpetaja pedagoogilised kompetentsid ja on hetkel praktiseeriv lasteaiaõpetaja. Uurimuses osalenud õpetajad olid uurijaga tuttavad ning teinud varasemalt pidevat koostööd, mis senini on kestnud juba kolm aastat. Uurimuses osalesid viis 5–6-aastasest last, kellest kaks olid poisid ja kolm tüdrukud. Uurimuses osalemine oli vabatahtlik ning intervjuud viidi läbi 2020.aasta märtsikuus.

Andmete kogumine ja uurimise protseduur

Õpetajatelt koguti andmeid poolstruktureeritud intervjuudega, mille käigus saadi lisada ja täiendada küsimusi, et saada uuritavatelt võimalikult mitmekesisest informatsiooni (Lepik, *et al.*, 2014).

Intervjuu koostamiseks tutvus autor erinevate uuringute ja teoreetilise materjaliga ning toetudes materjalidele (Abel, 2010; Fil, 2019; Masing, 2017; Oleinikova, 2018) valmis instrument. Intervjuu küsimuste koostamiseks jälgiti kooskõla uurimistöö eesmärgi ja uurimisküsimustega. Õpetajate intervjuu koosnes 18 küsimusest, millest kolm olid sissejuhatavad küsimused, neli taustaküsimused, 10 põhiküsimust ja üks lisaküsimus. Sissejuhatavad küsimused koostati intervjueritavate tähelepanu koondamiseks õuesõppe teemale. Taustaküsimused annavad informatsiooni intervjueritavate kohta, uuriti lasteaiaõpetajate vanust, tööstaazi ja kokkupuudet õuesõppega. Põhiküsimuste eesmärgiks oli teada saada, kuidas intervjueritavad mõistavad õuesõpet, milliseid eeliseid ja puuduseid nähakse seoses õuesõppega. Lisaküsimusega anti võimalus intervjueritavatele omal soovil antud teema kohta vabalt midagi lisada. Lasteaiaõpetajate intervjuukava on esitatud lisas 1.

Intervjuu abil saavad intervjueeritavad anda oma sõnadega edasi oma mõtted ja käsitletavale teemale ei ole ette antud vastusevariante (Praagli, 2009). Kvalitatiivne uurimus võimaldab saada informatsiooni, mis on usaldusväärne ja vahetu, võimaldab samuti olla intervjuu osaline (Ilves, 2009). Intervjuerijana nähti intervjueeritavate kehakeelt ja mitteverbaalset suhtlust. Ezzy (2002) sõnul on kvalitatiivsel uurimisel rõhk tähendustel ja tõlgendustel ning tähendused on pidevas muutumises. Prooviintervjuu viidi läbi ühel korra. Prooviintervjuu viidi läbi uurimuses mitte osaleva õpetajaga, et suurendada usaldusväärsust, nähes kuidas intervjuuküsimused kõlavad ja kas on arusaadavad. Prooviintervjuu käigus selgus, et on vajadust täiendada või muuta küsimuste ülesehitust, et muuta küsimused üheselt mõistetavaks ja selgeks. Peale prooviintervjuud konsulteeriti juhendajaga tehti kavas mitmeid sisulisi muudatusi- lauseehitus, lausete järjekord, jäeti ära ja lisati juurde erinevad küsimused. Peale teist prooviintervjuud ei viidud intervjuukavas läbi sisulisi muudatusi.

Intervjuud salvestati telefoni abil rakendusega “Helisalvesti” ning transkribeeriti sõna sõnalt Wordi dokumenti. Ühe 40 minutilise intervjuu transkribeerimiseks kulus keskmiselt kolm tundi. Keskmiselt kestsid intervjuud 30 minutit- kõige pikem intervjuu kestis 48 minutit ja kõige lühem 21 minutit. Intervjuud viidi läbi lasteaias vaikes ruumis, kus polnud segavaid faktoreid. Intervjuu alguses tutvusti ennast ja lõputöö eesmärki. Seletati intervjueeritavale intervjuu kava, kestvust ja korraldust. Selgitati, et intervjueeritaval on võimalus loobuda intervjuul osalemisest, lindistamisest. Toodi välja, et avaldatud informatsioon on konfidentsiaalne ja töös avaldatakse vastused üldistatud kujul ning isikuandmeid ei avalikustata. Kohtumistel tehti märkmeid, mille jaoks küsiti uuritavatelt luba ning mis abistasid intervjuude analüüsimisel ja transkribeerimisel.

Lastega viidi läbi loovuurimismeetod (Murumaa-Mengel, 2014) mugavusvalimi (Rämmer, 2014) alusel. Loovuurimismeetod koosnes intervjuust (35 min) ja loovast ülesandest (joonistamisest- 20 min), mis toimusid lasteaias saalis. Loovuurimismeetod võimaldab saada informatsiooni, mida ei pruugi olla traditsiooniliste meetodite abil välja selgitada (Murumaa-Mengel, 2014). Lastega läbiviidavas intervjuus osales viis 5–6-aastast last. Lastega ei viidud läbi prooviintervjuud. Intervjuu koosnes 16 küsimusest ja algas loovtegevusest (joonistus teemal “Mina mängin õues”), loovtegevuste näited on lisa 4. Loovtegevuse eesmärgiks oli häälestada lapsed intervjuuks teemal “Õues õppimine”. Intervjuu koosnes 16 küsimusest - kolm sissejuhatavat, kaheksa põhiküsimust ja viis lisaküsimust. Sissejuhatavad küsimused olid loovtegevuse kohta, põhiküsimustega sooviti uurida laste arvamust õues õppimisest ja tegutsemisest, õpetajate ja laste endi tegevustest õues, murekohtadest õues õppimisel. Intervjuu küsimused on välja toodud lisa 2.

Intervjuu läbi viimiseks koostati lastevanematele uuringut selgitava sisuga leht (lisa 3) nõusoleku andnud lastevanematel paluti allkirjastada leht kahes eksemplaris (üks leht

lapsevanemale, üks leht töö autorile). Samuti küsiti antud rühma laste õpetajatelt suuline nõusolek uurimuse läbi viimiseks. Lastelt paluti suuliselt anda nõusolek uurimuses osalemiseks. Laste isikuandmed on töös kasutatud üldistatud kujul ning kaitstud andmekaitse seaduse alusel (Isikuandmete kaitse seadus, 2018), mille alusel pole võimalik kindlaks määrata lasteaeda, kus uurimus läbi viidi, ega lapsi, kes uurimuses osalesid.

Intervjuu salvestust kuulati esimesel korral läbi kohe peale intervjuud, teisel kordadel päevi hiljem. Transkribeerimise käigus kuulati intervjuusid 0,5x ja 1x kiirusega korduvalt. Töötati läbi mitmeid kordi transkribeeritud tekstid ja intervjuude salvestused, et tagada täpne ja korrektne transkriptsioon. Transkriptsioonide kogupikkused olid keskmiselt kolme kuni nelja lehekülje pikkused, kasutati Times New Romani kirjastiili, suurust 12 ja reavahet 1,5. Intervjuud transkribeeriti arvutis ja transkribeerimisel ei kasutatud ühtegi teist rakendust. Koodiraamat on välja toodud lisas 5.

Andmeanalüüs

Uurimistöös kasutati induktiivset sisuanalüüsi (Laherand, 2008). Andmeid analüüsiti QCAmapi (<https://www.qcamap.org/ui/home>) abil, mis on mõeldud kvalitatiivse sisuanalüüsi jaoks.

Kasutati induktiivset sisuanalüüsi, mille tulemusena loob uurija ise kategooriad ja puudub mõju kodeerimisotsuste tegemisel Induktiivsel lähenemisel koostatakse koodid, kategooriad ja peakategooriad (Hsieh & Shannon, 2005). Transkribeerimise järel püüti vastusena uurimisküsimusele leida tekstist tähenduslikke üksusi. Tähenduslikele üksustele määrati koodid. Kodeerimisel võeti arvesse ka õpetajate mitteverbaalseid märkusi (näiteks õpetaja mainis, et lapsed võivad olla täiskasvanutest targemad, mil õpetaja näoilme muutus positiivsemaks ja hääli muutus heledamaks ja tõsis- ehk ta on uhke oma laste üle, kes näitavad oma teadmisi õpetajale).

Teksti kodeerimise protsessis leitakse tekstist tähenduslikud üksused, mis on abiks teksti analüüsimisel ja süstematiseerimisel (Laherand, 2008). Kodeerimine aitab moodustada süsteemi või klassifikatsiooni, tekkinud koodide alusel moodustatakse alakategooriad ja kategooriad (Saldana, 2009). Teksti kodeerimisel olid abiks ka märkmed ja märkused, mida intervjuu läbiviimise ajal tehti. Saldana (2009) on soovitanud esmakordsel kodeerimisel kirjutada koodid paberile, mitte arvutisse, kuna kirjutamine võimaldab rohkem kontrollida mida kirjutatakse. Intervjuude kodeerimise ajal koondati koodid koodiraamatusse. Kodeerimine võimaldab jagada teksti väikesteks osadeks, välja lugeda teksti sisu ja mõtte, mille tulemusena tekivad alakategooriad ja välja kujuneb süsteem (Laherand, 2008). Järgnevalt tabelis 1 on toodud välja näide siinse uuringu koodidest, alakategooriatest ja

kategooriatest, koodiraamat on toodud välja lisa 5 .

Tabel 1. Ala- ja peakategooria moodustamine. „Millised on lasteaiaõpetajate arusaamad õuesõppest?“

Koodid	Alakategooriad	Peakategooriad
Ümbrus ja õueala Võimalus keskkonda vahetada Tuttav keskkond Ümbrust on võimalik ise luua Looduslik keskkond Tuttav keskkond	Lasteaia sisene keskkond Lasteaia väline keskkond	Keskkond

Uurimuse usaldusväärsust näitab uurimuse mõõtmistäpsus ehk mitmeid kordi kordub tulemus (Rämmer, 2014). Usaldusväärsuse tõstmiseks kodeeris uurimuse autor mitmeid kordi intervjuusid, kaaskodeerija kodeeris vaid üks kord intervjuud. Näiteks leidis kaaskodeerija ülal märgitud tabelis, et kood “Tuttav keskkond” sobib mõlemasse “Keskkonna” alakategooriatesse, kuigi autor oli märkinud mainitud koodi vaid “Lasteaia sisene keskkond” juurde. Kaaskodeerija nõustus kõigi autori poolt loodud ala- ja peakategooriatega. Koodide nimetustel esines väheseid erinevusi sõnastuse osas.

Tulemused

Antud töö eesmärk oli välja selgitada, millised on lasteaiaõpetajate ja 5–6-aastaste arusaamad õuesõppest. Andmeanalüüsi tulemusena moodustus vastuseks esimesele uurimisküsimusele viis peakategooriat, teisele uurimisküsimusele neli peakategooriat ja viimasele kaks peakategooriat. Saadud tulemused on välja toodud uurimisküsimuste kaupa, igas peatükis on välja toodud kategooriad ja alakategooriad. Andmeanalüüsi ilmestamiseks on töös välja toodud tsitaadid transkriptsioonidest ning intervijueeritavaid (lasteaiaõpetajaid ja -lapsi on tähistatud tähtedega ehk pseudonüümiga). Tsitaadid on välja toodud kaldkirjas ning tsitaadist välja jäänud tekstiosa on märgitud tähisega /.../.

Lasteaiaõpetajate arusaamad õuesõppest

Uurimuses sooviti välja selgitada, millised on lasteaiaõpetajate arusaamad õuesõppest. Antud uurimisküsimusest moodustu viis peakategooriat, mis välja toodud koodiraamatus (lisa 5). Lasteaiaõpetajad nõustusid üksmeelselt, et õuesõpe on õpe, mida viiakse läbi õues. Õpetajate vastustest selgus, et lasteaiaõpetajate jaoks on õuesõpe seotud looduskeskkonnaga, milles puutuvad nii lapsed kui õpetajad kokku otseselt loodusharidusega ja viiakse läbi hariduslikke tegevusi.

Õuesõpe on tegutsemine värskes õhus, mis annab piiramatult võimalusi lastele aga ka õpetajatele avastada uusi asju ja õppida nende kohta, keskkonnas, kus nad pärit on. (Õpetaja F)

Õpetajad leidsid, et õuesõpet võib läbi viia mistahes looduslikus keskkonnas ning tänu õuesõppele on võimalik looduslikke keskkondi õppe- ja kasvatustegevuste käigus vahetada või ise luua. Õpetajad tõid välja, et looduskeskkonna vahetamisel võimaldatakse lastel rohkem liikuda ning sellevõrra kogeda ja õppida uusi asju. Uusi teadmisi võivad lapsed koguda ise kogedes märksa rohkem.

Laps saab õppida loomulikus keskkonnas, näha kuidas puud, põõsad tegelikult väljas on, kuidas tegelikult linnud lendavad või laulavad. Nad kogevad seda ise ja õuesõpe annab võimaluse lastel ise õppida. (Õpetaja A)

Üks õpetaja tõi välja, et õuesõpe algab juba siis, kui laps on astunud siseruumist õue, selgituseks tõi, et tänu meeltele kogeb laps uut ning mõtestab enda jaoks kogemused, emotsioonid ja tegevused. Samuti lisasid teised õpetajad, et õuesõpe võimaldab lastel meelte abil õppida.

Mõned õpetajad märkisid, et nende õuesõppe printsiibiks on õppida lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale. Lasteaia õueala territoorium on lastele kõige tuttavam looduskeskkond, kus alustada õuesõpet ja liikuda õuealalt kaugemale. Laste tähelepanu on püsivam ning lapsed on õppe- ja kasvatustegevustes aktiivsemad, kui õuesõpe toimub neile tuttavas paigas. Samas toodi välja, et lapsed õpivad võõras looduslikus keskkonnas paremini, sest koht pole neile tuttav ja tänu sellele märkavad lapsed iseseisvalt neile huvipakkuvaid aspekte.

Lasteaia territoorium on parim koht, mõjub lastele turvaliselt, sest lapsed veedavad seal kõige rohkem aega. Tuttavas paigas on kõrvalisi tegureid ja segavaid faktoreid vähem. (Õpetaja C)

/.../ Tegevused on lõimitud ning lastel on õues tegutsedes huvitavam ja põnevam, kõik kohad pole ju neile tuttavad ning niimoodi saavad nad uusi kogemusi ja arendada oma teadmisi. (Õpetaja D)

Õuesõppe kavandamisel ja läbiviimisel lähtuvad õpetajad eelkõige nädalakava teemadest, seejärel ilmastikuoludest, laste vanusest, vahenditest ja looduskeskkonna võimalustest. Üksikud õpetajad lisasid, et õuesõppel on oluline laste arengutase, õppetegevuse kestvus, laste riietus, õppetegevusele püstitatud eesmärgid, täiskasvanute osavõtt. Õpetajad tõid välja, et õuesõpe võib ka toimuda spontaanselt, tulenedes laste huvidest ja ümbritsevast keskkonnast, näiteks “/.../lendab linnuparv üle lasteaia/.../” (Õpetaja A). Osa õpetajatest mainisid, et kasutavad erinevate valdkondade lõimingut õuesõppe läbiviimisel õppe- ja kasvatustegevustes.

Õues õppetegevusi läbi viies kasutan alati lõimitud tegevusi. Lastel on vajalik aktiivne liikumine, erinevate tegevuste juures saadab lapsi avastamisrõõm. (Õpetaja F)

Enamik intervjueeritavatest õpetajatest küsivad iga õppetegevuse järel lastelt tagasisidet õppetegevuste kohta (mis meeldis, mis ei meeldinud, mida võiks järgmisel korral teisiti teha), osa õpetajatest palub lastel joonistada muljed õuesõppest ja seejärel toimub arutelu. Õpetajad tõid välja, et lapsed väljendavad õppetegevuste käigus oma arvamust, tagasisidestavad tegevusi. Õpetajad märkisid, et laste tagasiside aitab neil oma planeeritavaid õppetegevusi parandada, muuta või täiendada. Samuti leidsid õpetajad, et tagasisidestamise käigus saavad nad kontrollida ja kinnistada laste teadmisi. Mainiti ka, et järgmistel päevadel meenutatakse tegevusi ja kontrollitakse teadmisi.

Peale igat tegevust küsin lastelt, kuidas meeldib ja mis meeldib, mis ei meeldinud ja miks. See aitab järgmist tegevust paremini ja huvitavamalt ette valmistada. (Õpetaja E)

/.../ Sellest tulenevalt [õuesõppest] on minul kui õpetajal võimalus järgmisel õuesõppe tegevusel muuta, midagi lisaks planeerida. (Õpetaja F)

Õuesõppe järel küsimuste esitamine aitab lastel kinnistada õpitud, meelde tuletada tegevusi. (Õpetaja H)

Looduses olevad vahendid on õuesõppel suureks abiks – looduslikud reaalsed õppevahendid, mis rühma ruumis tihtipeale puuduvad. Õpetajad märkisid, et loodusest on

sobivaid õppevahendeid lihtne leida ja ise valmistada, ning seejärel kasutada õppetegevustes. Vastupidiselt võetakse ka rühmaruumist õuesõppele kaasa abivahendeid (näiteks luup, binokkel, fotokaamera, töölehed, kilekott), mille kasutamine võimaldab lastel detailsemalt uurida, avastada ja kogeda.

Vahendid on käepärast ja need on otse looduses. /.../ (Õpetaja D)

Kui mul pole võimalust rühmast vahendeid leida, siis tihti aitab mind loodus sellega. Ja vahepeal peame isegi lastega ise looduslikest vahenditest endale õpivahendid meisterdama. (Õpetaja H)

Õpetajad kiitsid juhtkonna toetust seoses õuesõppega. Juhtkond toetab ja tunnustab õuesõppe ideid ja mõtteid, jagab oma soovitusi ja tagasisidet parema õuesõppe kavandamiseks ja läbi viimiseks. Juhtkond soetab ja organiseerib vajalikud õppevahendid, planeerib õppesõidud ja broneerib bussisõidud ja toitlustamise. Juhtkond on planeerinud ja läbi viinud õuesõppe üritusi, koostanud mängumaa ja kogunud statistikat õppeaasta kokkuvõttes õues tehtud õppetegevuste kohta. Juhtkond on esitanud taotluseid Keskkonna Investeeringute Keskuse poolt organiseeritud ja rahastatud õppekäikudel osalemiseks.

Õuesõppel kasutavad õpetajad järgmisi meetodeid: vaatlused ja katsed. Lisaks viiakse läbi õppemänge ning käiakse õppekäikudel ja -radadel. Vaatlused võimaldavad lastel paremini mõista aastaringi, erinevad aastaajad pakuvad vaatlemiseks erinevaid nähtusi. Õpetajad tõid näiteks kevadel: jää sulamise, pungade puhkemise, konnakulleseid veekogudes, taimede kasvatamise; suvel: putukate ja lindude uurimise; sügisel: lehtede värvumise, lindude rände; talvel: jää tekkimise, aastaringselt ilma- ja objektivaatluse. Vaatluste toetamiseks kasutavad õpetajad töölehti, nähtuste ja objektide jäädvustamist fotoaparaadi abil, luupe, binokleid, mikroskoobe. Vaatluste käigus ja lõpus on arutelu nähtu üle.

Katsete abil visualiseeritakse nähtused, tänu katsetele on lapsel võimalik võtta osa nähtuste kulgemisest, mõtestada iseenda jaoks muutused ja nende tulemused. Näiteks vihmakummikute vastupidavuse katse- kas kummikud peavad vett, kui ei, siis mis põhjusel- kas kogetut on võimalik muuta või midagi teisiti teha. Õpetajad kasutavad katseid, mis on seotud ilmastikuolude või -muutustega (näiteks lume sulatamine, vee külmutamine, õuetermomeetri tuppa toomine, tuulelipu kasutamine), üksikud õpetajad lisasid veel tuule suuna määramise seebimullide abil, kaja kuulamise, kuiva ja märja liiva katsed.

Üks õpetaja viib läbi oma lastega liikumis-, osavus- ja sõnamänge õuesõppe osana. Ta rõhutas, et hetkel õpitakse nooremate lastega õuesõpps püsivust ja koosolemist, ning mida vanemaks lapsed saavad, seda rohkem võimalusi õuesõppe pakub.

Vanemate lastega on rohkem võimalusi, aga see ei tähenda seda, et väikeste lastega ei saa õues õppetegevusi läbi viia. (Õpetaja D)

Samuti tõi sama õpetaja välja, et õuesõpe ei tohiks moodustada kogu õues olemise aja, lastele peab siiski jääma aega õues vabamängu jaoks ja õpetaja peab planeerima õuesõpet õppetegevuse osana. Õppekäikudel ja -radadel käivad mitmed õpetajad ning seda tänu juhtkonna organiseerimisele.

Õuesõppe eelised ja puudused lasteaiaõpetajate hinnangul

Uurimisküsimusele “ Milliseid eeliseid ja puuduseid lasteaiaõpetajad näevad seoses õuesõppega?” jagunesid välja kaks peakategooriat, mis on välja toodud koodiraamatus (lisa 5).

Lasteaiaõpetajad leidsid kõigepealt eelistest, et õuesõpe on hea võimalus õppida loomulikus keskkonnas. Õuesõppe abil on kokkupuude loodusega vahetu ja reaalne. Tänu õuesõppele saavad õpetajad erinevaid looduslikke keskkondi kasutada, vajadusel ka asukohta vahetada. Sellest tulenevalt pakub õuesõpe just rohkem võimalusi tegevuste läbiviimiseks. Uurimuses osalevate õpetajate arvates võimaldab õuesõpe õppida lapsi tundma erinevatest külgedest. Lapsed saavad näidata enda teadmisi ja õppetegevuste käigus omandada uusi kogemusi. Lisati, et õuesõpe avardab laste silmaringi, arendab loovust ning võib tekitada lastele uusi huvisid. Õpetajad mainisid, et tänu õuesõppele saavad lapsed olla kehaliselt aktiivsemad.

Õuesõppes toimub elu tõepärane õppimine, laps õpib saadud teadmist paremini oma elus kasutama. (Õpetaja B)

Juba õues viibimine avardab silmaringi, annab võimaluse kasutada loovust. Hoiab ka last kehaliselt aktiivsena ja paneb tegutsema. (Õpetaja F)

Mitmed õpetajad selgitasid, et nende poolt kavandatud ja läbiviidud õuesõppe tegevused on seotud nädalaplaaniga. Sellest tulenevalt on mitmed tegevused valdkonniti lõimitud. Lõiming võimaldab lasteaiaõpetajatel saavutada mitmed õpieesmärgid üksikute tegevuste abil. Õuesõppel omantatud teadmised kontrollitakse ja kinnistatakse arutelude ja küsimuste vastuste ringi abil. Mõned õpetajad selgitasid, et tagasiside abil saavad nad parandada oma tegevuste kvaliteeti.

Oluliseks aspektiks õuesõppe kavandamisel olid vahendite kättesaadavus. Siinkohal

lahknesid õpetajate arvamused pooleks. Osa õpetajatest leidis, et looduslik keskkond pakub ise vahendeid õppetegevuste läbiviimiseks. Teised õpetajad leidsid, et vahendid õuesõppe läbi viimisel tuleks leida rühmaruumist ning need endaga loodusesse kaasa võtta.

Õpetajad leidsid, et ilmastikuolud õuesõppel on nii eeliseks kui puuduseks.

Õues olemine sõltub suuresti ilmast. Selleks, et nautida iga ilmaga õues olemist ja mängimist, peavad olema vajalikud ja sobilikud riietusesemed ja jalanõud. (Õpetaja C)

/.../ Kõike muud saab kenasti lastele ära selgitada ja õpetada, aga just ilma vastu ei ole meil kuigi palju teha. (Õpetaja D)

Õues tegutsemisel näevad õpetajad kitsaskohana täiskasvanute nappust või vähest huvi looduses käimise vastu. Õuesõpe algab õpetajate hinnangul õpetaja valmisolekust.

/.../ Õpetaja on eeskuju lastele ja kui õpetaja ei kasuta oma õpetamisviiside seas õuesõpet, ei oska ka lapsed seda nii hästi hinnata. (Õpetaja F)

Uuritavad õpetajad sooviksid teiste täiskasvanute abil suunata laste tähelepanu õppetegevustele, suurendada nende huvi ja tagada ohutus. Lastevanemate abil suudavad õpetajad tagada ohutu õuesõppe. Kuid siiski leidub looduses mürgiseid taimi ja loomi (õpetajad tõid näiteks puugid, mesilased, rästikud), kelle eest ei suudeta end alati kaitsa. Lisaks nimetati ohuna lastel esinevat allergiat

/.../Lastel on ka erinevad allergiad, mis tuleks õppeaasta alguses kindlasti lastevanematelt üle küsida ja nendeks juhtudeks valmistuda. (Õpetaja F)

Ohutuse osas võiks päästa nii suurem täiskasvanute osalus ning laste tähelepanu. Üksikud õpetajad mainisid, et laste tähelepanu saamiseks või haaramiseks peavad õpetajad pingutama rohkem enda häält. Ka tehiskeskkonnas peavad õpetajad olema tähelepanelikud, arvestama liiklusega, märkama lapsi ning teisi keskkonnas olevaid mõjutajaid.

Laste tähelepanu võib olla hajuv, nad võivad huvituda teistest asjadest, mis hetkel käsitlemisel pole. Õpetaja peab enda häält rohkem pingutama, et saada laste tähelepanu. (Õpetaja A)

Üks õpetaja mainis, et õuesõppe kavandamine võtab rohkem aega ja vajab paremat planeerimist.

/.../ Peab ikka läbi mõtlema, mida teha ja mida lapsed teevad, see nõuab suuremat ettevalmistust. Laste huvi võib hajuda, kui tegevus venib või pakub lastele vähest huvi. Selle tagasi toomine võib õues olla raskem kui rühmas. (Õpetaja D)

Õpetajad leidsid, et õuesõppe on õppe- ja kasvatustegevuste osa ning võimaldab lastel puutuda kokku looduskeskkonnaga, avardada silmaringi. Saada juurde uusi teadmisi ning ammutada kogemusi.

Üks õpetaja mainis, et tema ei alusta uue teema õpetamist selle loomulikus keskkonnas, vaid eelistab õppekohana rühmaruumi.

Õuesõpet ei saa minu arvates kasutada uue asja õpetamiseks, vaid pigem kinnistamiseks ja praktiliste tegevuste tegemiseks. (Õpetaja A)

Teised õpetajad seda välja ei toonud, vaid intervjuudest selgus, et õuesõppe on pigem osa siseruumide õppetegevustest.

5–6-aastaste laste arusaam õuesõppest

Siinses uuringus sooviti teada saada 5–6-aastaste laste arusaama õuesõppest. Antud uurimisküsimuse järel tekkis neli peakategooriat: tegevused, võimalused, puudused ja õpetaja roll.

Lapsed arvasid, et lasteaiaõpetajad võimaldavad õues õppida mängu kaudu.

Kui me midagi toas õpime, siis vahepeal mängime õues mängu, mis on sama, mida toas õppisime. (Laps B)

Laste sõnul on nad märganud, kuidas õpetajad jälgivad nende õues õppimist ja mängimist. Kokku on lepitud kindlad reeglid ja nende rikkumisi märkavad õpetajad kiiresti. Laps D tõi välja, et õpetaja peab olema õues kindlasti olemas, et jälgida laste ohutust ning valvama nende käitumist. Laps A märkis, et õpetajalt on hea õues abi küsida tegevuste leidmiseks. Näiteks on õpetajad mõelnud välja mängu või tantsinud nendega, uuritud on koos

putukaid ja taimi.

Lapsed näevad õues õppimisel õpetajaid suunajate ja juhendajatena. Laste sõnul on neile antud vabadust ja ruumi ise uudistamiseks ja avastamiseks. Lapsed tõid välja, et nad on õues õppimisel ise vahendeid meisterdanud või õpetaja on need loodusest leidnud. Üks laps märkis, et õpetaja on õues õppimisel see, kes viib tegevused läbi. Õpetaja peaks ka tema arvates haarama kogu rühma tähelepanu ja kutsuma neid õppima.

Õues õppimise eeliseks tõid lapsed välja, et õues on rohkem ruumi, kus saab joosta, iseseisvalt uurida ja välja mõelda uusi tegevusi. Õues võimaldatakse lastel algtada ja välja mõelda tegevusi ning tihti kaastakse sellesse ka õpetaja.

Lapsed arvasid, et õues mängimise juures on hea, kui õuealal kohtutakse teiste rühma laste ja õdede-vendadega. Põhjenduseks toodi, et tänu sellele saab taaskord välja mõelda uusi tegevusi, mängida teisi mängu. Rühmaväliste lastega kohtumine ja mängimine tõstab intervjuueeritavate sõnul nende meeleolu. Tihti mängitakse just kehalist aktiivsust nõudvaid mängu, mille abil lapsed parandavad iseseisvalt oma füüsilist vormi.

Me mängime veel peitusekulli- kui leidja näeb sind siis peab ta sind puutama veel ja sa võid ära joosta ta eest. (Laps B)

Intervjuu käigus toodi välja ümbritsevas keskkonnas toimunud looduslikke muutusi.
/.../ Meile ehitatakse tänavale uut maja ja iga päev see maja muutub suuremaks ja kõrgemaks ja asju pannakse peale. (Laps C)

Lilledega on ka samamoodi. Iga päev see ei ole nii lahti ja nii värviline, alguses on ta roheline ja siis läheb aina värvilisemaks (Laps A)

Õues õppimise ja mängimise juures mainisid lapsed, et oluline on riietus ning ilm. Lapsed mainisid, et halb riietus võib muuta õues olemise ebameeldivaks ning mõjutada nende emotsioone.

Porilompi astudes võib märjaks ja mustaks minna jope ja püksid, jalanõud. (Laps C).

Vihma korral peab jope selga panema või siis mängima katuse all. (Laps A).

Intervjuus toovad lapsed välja, et neil on kindlad väljakud lasteaia territooriumil, kus on lubatud mängida. Aga koht, kus muru ei niideta, pakub neile uudishimu putukate ja taimede

uurimisel. Lapsed väljendasid, et nad väga sooviksid seal mängida, kuid see pole ilma õpetajata lubatud.

Lapsed sooviksid õues mängida rohkem kui lasteaia hetkel on võimaldatud. Näiteks tõi laps D, et ta on toas liiga palju videomänge mänginud. Lisaks lasteaiale töid lapsed mitmeid näiteid selle kohta kuidas nad kodudes õuekeskkonnas perega aega veedavad. Näiteks veetakse puid kuuri, mängitakse disc-golfi, sõidetakse jalgrattaga, käiakse metsas jalutamas või hobustega ratsutamas.

Arutelu

Käesoleva töö eesmärgiks oli välja selgitada, millised on koolieelse lasteaiaõpetajate ja -laste arusaamad õuesõppest, milliseid eeliseid ja puuduseid näevad koolieelse lasteasutuse õpetajad seoses õuesõppega.

Fenoughty (2002, viidatud Tuuling, 2017) leidis, et õuesõpet iseloomustavad viis võtmesõna: koht, tegu, meel, lugu ja iva. Intervjueeritavate vastustes olid need kõik viis võtmesõna esitatud. Õpetajad töid välja, et oluline on valida kohta ja keskkonda, kus õuesõpet läbi viiakse, õpetajad jälgivad, mis teemasid ja tegevusi õuesõppena käsitletakse ja läbi viiakse ning õpetajad leiavad, et laps peaks kasutama õppetegevustes oma meeli. Lugu ja iva kuulevad intervjueeritavad õpetajad tihti lastelt, arutletakse peale õppetegevust, mida õpiti, mis meelde jäi ning on õpetajaid, kes teevad peale õuesõpet kinnistavaid ülesandeid, mänge. Nendest näidetest on võimalik välja lugeda, et õpetajate arusaam õuesõppest ühtib teooriaga.

Olbrei, Pärtel ja Teller (2010) väidavad, et siseruumis õpitule on raske leida seost, kui õpitud ei rakendata sellele loomulikus keskkonnas. Uurimuses osalevad õpetajad on leidnud lahenduse siseruumides õpitu kinnistamiseks – õuesõppe. Lasteaiaõpetajad, kes osalesid uurimuses, annavad nende endi sõnul ka panuse, et lastele ei jääks loodus kaugeks ega varjatuks. Õpetajate panust looduseharidusse on rõhutanud ka Davis (2008). Sellest võib järeldada, et antud uurimuses osalenud õpetajad väärtustavad õuesõppe tähendust – õppida õuekeskkonnas.

Õuesõppe metoodika mudelis (Seyfried, 2002, viidatud Tuuling, Ugaste, & Õun, 2015) tuuakse välja, et õuesõpet on oluline läbi viia samm-sammult. Osa intervjueeritavatest õpetajatest leidis samuti, et õuesõppe printsibiiks on lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale. Lisaks lähtuvad õpetajad õuesõppel laste vanusest, täiskasvanute kaasatusest ja nädalateemadest. Seega võib öelda, et intervjueeritavad lasteaiaõpetajad mõistavad õuesõppe metoodikat. Õuesõppe metoodika võimaldab õpetajatel õuesõpet teadlikult läbi viia ning õuesõpet viiakse läbi, nii et sellest on kasu ka lastele.

2014.– 2015.aastal läbi viidud üle-eestilises uurimuses selgus, et lasteaiaõpetajad on

õuesõppe suhtes positiivselt meelestatud ja õpetajad on teadlikud õuesõppe olulisusest (Tuuling, Ugaste, & Õun, 2015). Oleinikovi (2018) ja Fili (2019) bakalaureusetöodes on samuti kajastatud lasteaiaõpetajate positiivset meelestatust õuesõppe suhtes. Antud uurimuse lasteaiaõpetajad on samuti positiivselt meelestatud õuesõppe suhtes, sest nad on märganud, kuidas õuesõpe parandab nende tervist ja heaolu. Esimese uurimisküsimuse tulemused viitavad sellele, et õpetajate hinnangul veedavad nad rohkem aega õues. Samuti leidsid lasteaiaõpetajad õuesõppe mõjub positiivselt soosib nende endi ja laste tervisele ning heaolule. Seega kasutavad õpetajat õuesõpet sagedamini, kui mõistavad selle positiivset mõju kõigile osapooltele.

Teise uurimisküsimusega sooviti uurida lasteaiaõpetajatelt, millised on õuesõppe eelised ja puudused. Uurimuses osalenud õpetajad leidsid, et õuesõpe võimaldab õpetada lastele looduse väärtustamist, ka Tuuling (2017) on seda sama väitnud. Intervjueeritavad lasteaiaõpetajad toovad välja mitmeid tegevusi ja üritusi, millega suurendatakse laste kokkupuudet loodusega ja loodusnähtustega. Seega võib öelda, et uurimuses osalevad õpetajad viivad õuesõpet läbi eesmärgiga tagada laste heaolu, suurendada kokkupuudet looduskeskkonnaga ja tõsta teadlikkust looduskeskkonnast. Võimalik, et ka lasteaiaõpetajad näevad, et just läbi laste on võimalik panustada tulevikku, et teadlikust loodusest parandada. Õues õppides võimaldatakse lapsele värske õhk, ruum ja vabadus õppimiseks ning mängimiseks, aega uurida asju, mille vastu lapsel huvi on (Bilton, 2010). Intervjueeritud leidsid varasematele arusaamadele sarnaselt, et õues õppides on lastele tagatud avaram õpikeskkond, millele lisandub värske õhk. Lasteaialapsed lisisid, et vahepeal on ruum õues piiriks ehk õpetajad on kokku leppinud lasteaia õuealal piirid, kust lapsed ei tohiks edasi minna. Mitmed õpetajad tõid välja, et ainult eesmärgipärased tegevused ei ole õuesõpe, vaid ka vabamäng on osa õuesõppest. Sellest tulenevalt saab väita, et uurimuses osalenud õpetajad väärtustavad õues olemist ja mõistavad selle tähtsust lastele.

Davis (2008) on väitnud, et lastele, kellel puudub kontakt loodusega, ei võimaldata mitmekesist ja rikkaliku õpikeskkonda ning ei soodustata tervislikke kogemusi. Siinse uuringu tulemused viitavad sellele, et õpetajad kasutavad mitmekesist ja rikkalikku õpikeskkonda. Tulemustest näitavad, et lasteaiaõpetajad väärtustavad kui lapsed ka iseseisvalt loodust tundma õpivad ja ka vanematega lasteaias õpitud kordavad. Samuti märkisid lasteaialapsed, et neile on antud vabadus õues enda poolt valitud mängida. Aga kui mõtteid ei tule, on õpetajad ka õues tegevuste ja mängude juhendajad ning suunajad. Eelnevale tuginedes saab väita, et õuesõpe on lasteaiaõpetajate ja -laste pidev omavaheline koostöö, lasteaiaõpetajad suunavad lapsed teadlikumalt mängima, märkama ja väärtustama läbi mängu loodust.

Suurbritannias läbiviidud uuringus selgus, et õpetajad peavad õuesõpet kasulikuks ja

asjakohaseks, mille abil saab tagada lapse arengu igas valdkonnas, õuesõppe abil õpib laps läbi isiklike kogemuste, et luua iseseisvalt looduses olevad seosed (Gustavson, 2008; Tuuling, 2017). Intervjuudes töid õpetajad mitmetel kordadel välja, kuidas õuesõppe toetab laste arengut erinevatel viisidel. Intervjueeritavate sõnul ei õpi laps vaid selgitustest, sama väidab ka Tuuling intervjuus (Vapper, 2018). Seega vajavad lapsed õuesõppel aega seoste ja järelduste tegemiseks. Õpetajad aga peaksid märkama, suunama ja hästi õuesõppet planeerima, et tagatud oleks iga lapse osalus.

Tuuling (2017) toob välja, et looduses õppimine algab õpetajate suhtumisest, valmisolekust ja teadmistest. Uuringus osalenud õpetajate sõnul mõistavad nad õuesõppe tähendust, olulisust lastele, aga sellegipoolest ei pruugi õpetajad õuesõppet piisavalt määral läbi viia. Intervjuudest tuli lisaks välja, et mitmed õpetajad pole osalenud õuesõppe kursustel, vaid tegevused on kavandatud raamatute järgi. Sellest tulenevalt võib väita, et antud uurimuses osalenud lasteaiaõpetajatel ei pruugi olla piisavad teadmised õuesõppe läbiviimiseks.

Uurimuses osalevate laste arusaam õuesõppest oli samuti positiivne – rohkem ruumi, värsket õhku, erinevaid mängukeskkonnasid, mitmekesisemad tegevused. Lapsed töid mitmeid näiteid, kus on nad õppekäikudel käinud, milliseid loodusega tegelevaid asutusi külastanud (näiteks loodusmajad, kalapüügikohad, talud). Seega võib väita, et õpetajad on taganud lastele mitmekesise õuesõppe, mida lapsed ka väärtustavad. Laste positiivne suhtumine õuesõppesse võib tulevikus omada suurt mõju tulevikus laste hoiakute ja käitumise suhtes (Olbrei, Pärtel, & Teller, 2010).

Lapsed väärtutasid õpetajate olulisust õuesõppimisel. Lukki (2011) on väitnud, et õpetaja peab õppimise muutma paeluvaks, mille tulemusena soovib laps ise õppida. Seega sageli ei pruugi lapsed mõista, et mängu taga peitub õpieesmärk ning ka uurimuses osalenud lapsed rääkisid pigem õuesõppest kui vahvast mängust. Intervjueeritavad õpetajad on muutnud õppetegevused nii meeldivaks, et lastel on soov neid kinnistada ka kodudes. Käesoleva uurimuses osalenud lapsed töid mitmeid kordi välja, missuguseid tegevusi nad kodus vanematega teevad. Seega antud uurimuses osalenud lapsed puutuvad lisaks lasteaiaõpetajatele ka vanemate abil ja eeskujul kokku looduskeskkonnaga Davis (2008) on väitnud, et laps tutvub loodusega kui tal seda lubatakse, looduse austamist õpib laps kontakti teel loodusega. Seda kinnitab ka siinne uuring, mille kohaselt lastel on tagatud võimalus ise õppida, luua kontakt loodusega. Intervjuust lastega tuli ka välja, et lapsed paluvad õpetajatelt abi õues mängimisel või juhivad ise õpetajate tähelepanu loodusele. Lasteaiaõpetajad on õuesõppe abil taganud laste aktiivsuse aga ka vabaduse lastel olla iseseisvad õppijad/mängijad. Antud tulemusest saab järeldada, et õpetajad annavad panuse lastel iseseisvalt õppida, luua seosed õpituga. Samuti võib öelda, et õpetajad oskavad anda osaliselt

vastutuse lastele, lubades neil mõelda tegevusi, aga samas vajadusel abistada lapsi.

Lapsed tõid intervjuus välja, et õpetajad on seadnud lasteaia õuealal piirid – õpetajad selgitasid, et sellega tagatakse ohutus ja kontroll. Ka uurimuses osalenud õpetajad hindasid, et õuesõpe oleks ohutu, kui õues on kindlad reeglid, koostöö, täiskasvanute osavõtt ja planeerimine. Brügge ja teised (2008) leiavad, et õpetajad peavad õuesõppel planeerima, tegevusi kavandama. Samas on õuesõppe planeerimine on mahukas ja õpetajad võivad planeerimise ja kavandamise suure mahu tõttu õuesõpet minimaalselt lõimida õppetegevustes. Õuesõppel peab õpetaja mõtlema lisaks ka mitmetele segavatele teguritele ja tagama laste turvalisuse. Seega võib öelda, et lasteaiaõpetajad vajavad õuesõppe läbi viimisel toetust mitmetelt osapooltelt – rühma personalilt, lastevanematelt, lastelt ja ka juhtkonnalt.

Käesoleva bakalaureusetöö tulemuste kitsaskohtadeks võib lugeda seda, et keskenduti üksnes lasteaiaõpetajate ja 5–6-aastaste laste intervjuudele. Autor oleks saanud jälgida õpetajaid ja lapsi nende loomulikus keskkonnas. Piiranguks võib veel lugeda mugavusvalimi usaldusväärsust ning seda, et uuringus osalesid vaid ühe lasteaia õpetajad, mille tõttu ei saa tulemusi üldistada. Mugavusvalim andis töö autorile võimaluse andmeid kiiresti koguda. Samuti oleks võinud töö autor kasutada rohkem kaaskodeerija abi, et intervjuusid põhjalikumalt analüüsida. Kaaskodeerija kodeeris vaid ühte intervjuud.

Antud bakalaureusetöö tulemused viitavad sellele, et lasteaiaõpetajad on positiivselt meelestatud õuesõppe suhtes. Lasteaiaõpetajad näevad lastes järgmist põlvkonda, kes väärtustab looduskeskkonda ning omandab hoiakuid, teadmisi ja oskusi seoses loodusega. Seega on just praegu õige aeg teha teadlikumad sammud laste ja õpetajate hoiakute ja teadmiste loomise osas seoses õuesõppega. Raske oodata järjepidevat õuesõpet, kui pole riiklikult kirja pandud konkreetseid ootusi. Edasised uuringud võiksid keskenduda sellele, kui sagedasti viiakse lasteaia õuesõpet läbi ja millised on lasteaia juhtkonna ootused lasteaiaõpetajatele seoses õuesõppega. Antud töö tulemuste kohaselt saaksid lasteaedade juhtkonnad panustada rohkem õppekavades arendusse, mille käigus muuta lasteaiaiseselt õuesõppe rakendamise sisu ja sagedust.

Tänuõnad

Täna kõiki lasteaiaõpetajaid, kes osalesid ja panustasid minu bakalaureusetöö valmimisse osaledes intervjuudel. Tänuõnad lastevanematele, kes andsid nõusoleku ja tänuõnad lastele, kes osalesid loovtegevuses ja intervjuul. Aitäh juhendajale, kes jagas tagasisidet ja soovitusi. Suurimad tänuõnad kuuluvad kaastudengitele Airi, Hanna-Liina ja Stella, kelle abil sai võimalikuks uurimistöö kirjutamine.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

Abel, E. (2010). *Tallinna lasteaegade õpetajate ja juhtkonna arvamusid õuekeskkonna kasutamisest igapäevases õppe- ja kasvatustöös*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool

Institute of Outdoor Learning (2020). *About Outdoor Learning*. Külastatud aadressil: <https://www.outdoor-learning.org/Good-Practice/Research-Resources/About-Outdoor-Learning>

Bento, G., & Dias, G. (2017). *The importance of outdoor play for young children's healthy development*. Külastatud aadressil: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6806863/>

Bilton, H. (2010). *Outdoor Learning in the Early Years*. London: Routledge.

Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2008). *Õuesõpe*. Tallinn: Ilo.

Connor, L. (2017). *A Comparative Study of Outdoor Learning between the Early Years Foundation Stage and Year 1*. Külastatud aadressil: <https://www.don.ac.uk/departments/early-years/magazine/issue-5/comparative-study-outdoor-learning-early-years-foundation-stage-year-1-leanne-connor/>

Cooper, A. (2015). Nature and the Outdoor Learning Environment: The Forgotten Resource in Early Childhood Education. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 3(1), p.85. Külastatud aadressil: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1108430.pdf>

Davis, J. (2008). *What might education for sustainability look like in early childhood?* Samuelsson, K & Kaga, Y. *The Contribution of early childhood education to a sustainable society* (lk 18-25). Paris: UNESCO.

Dillon, J., Sanders, D., Teamy, K., Maher, J., Rickinson, M., Akers, L., Stanton, A. (2006). *The value of outdoor learning: Evidence from research in the UK and elsewhere. The school science review*, 107-11. Külastatud aadressil:

https://www.academia.edu/288168/The_Value_of_Outdoor_Learning_Evidence_From_Research_In_the_UK_and_Elsewhere

Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (2014). Külastatud aadressil:
<https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

Ezzy, D. (2002). *Qualitative Analysis: Practice and Innovation*. London: A&U Academic.

Fil, O. (2019). *Õuesõppega kaasnevad ohud lasteaiaõpetajate hinnangul*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.

Garhn, P. (2009). *Laps ja loodus*. Dahlgren, L-O., Szczepanski, A., Sjölander, A. & Strid, J, P. *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas- lähiümbrusest saab õpiõu* (lk 127- 142). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Gustavson, M. (2008). *Laste aeg - laste aed. Alternatiivid pedagoogikas*. Tallinn: Premark.

Guterres, A. (2019). *The Sustainable Development Goals Report 2019*. United Nations. Külastatud aadressil: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019>

Henno, I., Kollo, L., & Mikser, R. (2017). Eesti loodusainete õpetajate uskumused õpetamispraktika ja enesetõhusus TALIS 2008 ja 2013 uuringu alusel. *Eesti*

Haridusteatuste Ajakiri. Külastatud aadressil:
<https://ojs.utlib.ee/index.php/EHA/article/view/eha.2017.5.1.09>

Hsieh, H.-F., & Shannon, S. (2005). *Three Approaches to Qualitative Content Analysis*. *Qualitative Health Research*.

Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Tallinn: Ilo.

Ilves, K. (2009). *Kursuse „Kvalitatiivse uurimisviisi ajalooline taust ja teoreetilised alused“ SOSS.04.218 õppematerjal*. Külastatud aadressil:
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/14275/Kvalitatiivse_uurimismetoodika_spetsiifika.pdf

?sequence=1

Isikuandmete kaitse seadus (2018). *Riigi Teataja I 2019, 11*. Külastatud aadressil:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011>

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008, 23, 152*.
 Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>

Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Sulesepp.

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014).
Andmekogumismeetodid. Intervjuu. Külastatud aadressil:
<http://samm.ut.ee/intervjuu>

Lukki, T. (2011). *Süsteemsusest hariduses*. Lukki, T. *Loodusõpe kui süsteem* (lk 11-23). Tallinn: Ilo.

MacQuarrie, S. (2016). Everyday teaching and outdoor learning: developing an integrated approach to support school-based provision. *Education 3-13*.

Marchant, E., Todd, C., Cooksey, R., Dredge, S., Jones, H., Reynolds, D., Brobhy, S. (2019). *Curriculum-based outdoor learning for children aged 9-11: A qualitative analysis of pupils' and teachers' views*. *PLOS ONE*.

Masing, M. (2017). *Õuelastehoiu tööd toetavad ja takistatavad tegurid õuelastehoiu õpetajate arvamuste põhjal*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool

Murumaa-Mengel, M. (2014). *Loovuurimismeetodid. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil:
<http://samm.ut.ee/loovuurimismeetodid>

Nundy, S., Dillo, J., & Dowd, P. (2009). Improving and encouraging teacher confidence in out-of-classroom learning: the impact of the Hampshire Trailblazer project on 3–13 curriculum practitioners. *International Journal of Primary,*

Elementary and Early Years Education, 61-73.

O'Brien, L. (2009). Learning outdoors: The Forest School approach. *Education 3-13*, 45-60.

Olbrei, M., Pärtel, E., & Teller, M. (2010). *Loodusained*. Kikas, E. *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmed* (lk 297-319). Tartu: Kirjastus Ecoprint.

Oleinikova, J. (2018). *Lasteaiaõpetajate teadlikkus õuesõppe kasutamisel ja hinnang selle tulemuslikkusele kahe maakonna näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava. (2002). *Riigi Teataja 2002, 20, 116*.
Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/174787>

Praakli, K. (2009). *Intervjuu keeleandmete kogumise meetodina*. Ude, I., Vihalemm, P., Lõhmus, M., & Uus, S. *Eesti Akadeemilise Ajakirjanduse Seltsi aastaraamat* (lk 209- 223). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

QCAmap. (s.a.). Külastatud aadressil: <https://www.qcamap.org>

Rämmer, A. (2014). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metoloogia õpibaas*.
Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/avaleht>

Raadik, S. (2010). *Õpime õues*. Sooserv, G. *Loodusvaatlused: õuesõppe võimalusi lasteaia ja algklassides: nõuandeid lasteaiaõpetajale, lapsevanemale* (lk 5-13).
Tallinn: Kirjastus Ilo.

Saldana, J. (2009). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. Los Angeles: SAGE Publications.

Sarv, M., & Vilbaste, K. (2009). *Miks on hea üks päev nädalas õues õppida?*

Runnel, K. *Keskkond õpetab* (lk 8-18). Tartu: AS Ecoprint.

Svens, M., & Juvonen, S.-K. (2016). *The Finnish outdoor classroom*. Külastatud aadressil: [http://www.cectalksnature.org/members-in-action-articles/the-finnish-outdoor classroom](http://www.cectalksnature.org/members-in-action-articles/the-finnish-outdoor-classroom)

Szczepanski. (2009). *Õuekeskkond- õpikeskkondade rohke võimas klassituba*. Szczepanski, A., & Dahlgren, L-O. *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas- lähisümbrusest saab õpiõu* (lk 9-47). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Szczepanski, A., & Dahlgren, L-O. (2006). *Õuesõppe pedagoogika: Raamatuharidus ja meeleline kogemus: Katse määratleda õuesõpet*. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Templar, R. (2009). *Lapsevanema mängureeglid*. Kirjastus Tänapäev.

(2015). *The 2030 Agenda for of Sustainable Development*. United Nations.

Timoštšuk, I. (2005). *Loodusõpetus alushariduses*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Tuuling, L. (2013). *Õuesõpe - lõimitud aktiivse õppimise parim viis*. Nugin, K. *Üldõpetuse rakendamine lasteaias* (lk 97-121). Tartu: Atlex.

Tuuling, L. (2017). *Õuesõppe rakendamine lasteaias*. Õun, T., & Nugin, K. *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias* (lk 115-153). Tartu: Atlex.

Tuuling, L., Ugaste, A., & Õun, T. (2015). *The Use of Outdoor Learning from the Perspective of Preschool Teachers and Principals*.

Tuusti, A., Henno, I., Kivistik, M., Luks, H., Heidi Vilu, T. T., Ruusmaa, J., Ong, V. (2018). *Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2019-2022*. Külastatud aadressil: https://www.envir.ee/sites/default/files/keskkonnahariduse_teadlikkuse_tegevuskava_2019-2022.pdf

UNESCO. (1997). *Educating for a sustainable future: a transdisciplinary vision for concerted action*.

Vapper, T. (2018). *Milline on põnev lasteaiadõu?* Külastatud aadressil: <https://opleht.ee/2018/03/milline-on-ponev-lasteiaiaou>

Waite, S. (2013). *Children learning outside the classroom*. London: Sage Publications Ltd

Woods, A. (2013). *Child- Initiated Play and Learning. Planning for possibilities in the early years*. London: Routledge.

Õpetaja kutsestandard (2020). Külastatud aadressil:

<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10747319>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

Lisad

Lisa 1. Lasteaiaõpetajate intervjuukava

Taustaküsimused:

1. Tööstaaž
2. Millist õuesõppe põhist kirjandust olete lugenud?
3. Millistel õuesõppe kursustel olete osalenud?
4. Kuidas on toetanud kursused, loetud kirjandus õuesõppe kavandamist ja läbiviimist?

Sissejuhatavad küsimused:

5. Kuidas veetsite oma tänast päeva õues?
6. Mida toredat Te täna õues tegite?
7. Kuidas Teile endale meeldib õues aega veeta?

Põhiküsimused:

8. Mida tähendab Teile jaoks õuesõppe?
9. Millest Teile lähtute õuesõppe kavandamisel?
10. Milliseid õuesõppe meetodeid Te kasutate?
11. Millised on õuesõppe eelised võrreldes rühmaruumiga?
12. Millised on õuesõppe puudused võrreldes rühmaruumiga?
13. Mis on suurimad ohud õuesõppe kavandamisel?
14. Kuidas Teile arvates toetab õuesõppe lapse arengut?
15. Kuidas kasutate õppetegevuses õuesõpet lasteaia territooriumil?
16. Kuidas toetab lasteasutuse juhtkond õuesõpet?
17. Kuidas küsite tagasisidet lastelt peale õuesõpet?
18. Kirjeldage palun ühte enda planeeritud õuesõppe tegevust – kuidas see algas, kuidas tagasite laste kaasatuse, kuidas lõppes.

Lisa 2. 5–6-aastaste laste intervjuukava

Sissejuhatavad küsimused:

1. Mida sa siin pildil kujutasid?
2. Kas siia pildile sooviksid veel midagi hiljem lisada?
3. Mida sina täna õues tegid?

Põhiküsimused:

4. Kuidas sulle meeldib õues õppida?
5. Mida sulle meeldib õues mängida?
6. Kui sa saaksid valida, kus sa meelsamini mängiksid- õues või toas?
7. Mida teha, et õues oleks meeldiv/mugav olla?
8. Kui palju sa tahaksid lasteaia viibimise ajal õues olla?
9. Mida õpetajad teevad, et teil oleks õues tore?
10. Mida saaksid õpetajad teha, et õues oleks veel toredam õppida?
11. Mis sinu arvates muudab lasteaia õues olemise huvitavaks?

Lisa 3. Lastevanematele selgitava sisuga blanket

Lugupeetud lapsevanem!

Olen Tartu Avatud Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava 3.aasta tudeng Andra Punt. Oma bakalaureusetöö raames viin läbi uurimuse, mille eesmärgiks on välja selgitada kuidas kirjeldavad lapsed õues õppimist ja mängimist, intervjuu ja loovtegevuse abil.

Kõik saadud andmed töödeldakse arvutil anonüümsetena ning andmed esitatakse üldistatud kujul. Samuti on teil võimalik igal ajahetkel loobuda uurimisest.

Uuringus osaleva lapse vanema teadliku nõusoleku vorm

Mind (*lapsevanema*).....,

(*lapse nimi*), on informeeritud

ülalmainitud uuringust ja ma olen teadlik läbiviidava uurimistöö eesmärgist ja uuringu meetodikast ja kinnitan oma nõusolekut selles osalemises allkirjaga.

Tean, et uuringus osalemine on lapsele ja minule vabatahtlik ning meie võime sellest igal ajahetkel loobuda.

Uuritava informeerimise ja teadliku nõusoleku leht vormistatakse 2 eksemplaris, millest üks jääb uuringus osaleva lapse vanemale ja teine uurijale.

Uuringu teostaja:

Andra Punt, Tartu Ülikooli Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava tudengi e-post: andrapunt@gmail.com

Lapsevanema allkiri:

Kuupäev.....

Täna Teid juba ette uurimisest osavõtu eest!

Tagasisidet uurimuse tulemustest on võimalik saada alates 2.juunist, 2020. Kui Te soovite saada üldistatud tagasisidet, kirjutage minu meiliaadressile andrapunt@gmail.com

Lisa 4. Laste joonistused – loovuurimus

Laps A

Laps B

Laps C

Laps D

Lisa 5. Koodiraamat

Tabel 2. Lasteaiaõpetajate arusaam õuesõppest.

Koodid	Alakategooriad	Peakategooriad	Uurimisküsimus
Ümbrus ja õueala Võimalus keskkonda vahetada Tuttav keskkond Ümbrust võimalik ise luua Looduslik keskkond Tuttav keskkond	Lasteaiasisene Lasteaiaväline	KESKKOND	
Laste vanusest tulenevalt Laste arvust tulenevalt Kinnistamine Lõiminguna teiste valdkondade eesmärkidest Tagasiside Arutelu	Eesmärgistatud Eesmärkidest mitte lähtuvad	EESMÄRGID	
Rühmaruumist saadavad Loodusest kättesaadavad Võimalus ise luua looduslike vahendite abil	Olemasolevad Tuleb luua	VAHENDID	Arusaam õuesõppest. Lasteaiaõpetajad

Juhtkonna toetus Laste vanus Laste huvid Täiskasvanute kaasatus Riietus	Inimesest lähtuvad	VÕIMALUSED	
Lasteaia asukoht Ilm Riietus	Loodusest tulenevad		

Järve ääres jalutamine KIK-I poolt rahastatud õppekäigud	Õppekäik	TEGEVUSED	
Jää sulamine Puude vaatlus Putukate vaatlus Lehtede vaatlus Lindude vaatlus Looduse muutumise vaatlused Tuulelipu vaatlus	Vaatlused		
Jää ja vee vigurid Lume ja jää sulatamine Vee külmutamine Katsed tuulega Mullitamine Mõõtmised Katsed lilledega Katsed meeltega	Katsed		

Kummikute katse poriloigus Häälekaja Aardejaht - looduslike vahendite otsimine Fotografeerimine Täringumängud Liikumismängud muusika saatel Sõna- ja häälikutemängud Kunstitegevused Vanapaberist lumesõda Isetehtud päkapiku õpperada	Mängud Õpperajad		

Tabel 3. 5–6-aastaste laste arusaam õuesõppest.

Koodid	Alakategooriad	Peakategooriad	Uurimisküsimus
Õppetegevuse osa Märkamine Vaba mäng/vaatlus õpetajaga Kodused tegevused Mängimine Märkamine	Õpetaja poolt eesmärgistatud Vabalt valitud	Tegevused	Arusaam õuesõppest. Lasteaialapsed
Värske õhk Rohkem ruumi Iseseisev uurimine Meeleolu pirandamine Kehaline aktiivsus Kehaline aktiivsus Uued tegevused Rohkem ruumi	Loodusest tulenev Inimese abiga	Võimalused/eelised	
Ilm Reeglid, piirangud Teised lapsed Riietus	Loodusest tulenev Inimese poolt	Puudused	

Suunaja, juhendaja Vahendid (soetamine ja tegemine) Tähelepanu haaramine Ohutus Kokkulepped Reeglid Tähelepanu	Kavandamine Jälgimine	Õpetaja roll	

Tabel 4. Õuesõppe eelised ja puudused

Koodid	Alakategooria	Peakategooria	Uurimisküsimus
Vahetu kokkupuude Loomulik keskkond Ruum Vahendite olemasolu Vahendite tegemine Ilm	Keskkonnast tulenev	Eelised	Õuesõppe eelised ja puudused (lasteaiaõpetajad)
Avastamisrõõm Ilm Õpib lapsi tundma	Võimalused		
Loovuse arendamine Lõiming Kehaline aktiivsus Uued kogemused ja teadmised Uued huvid lastele Õppimine loomulikus keskkonnas	Õpieesmärk		

Ilm Ohud (puugid, mesilased, mürgised taimed) Tehiskeskkond Põhjalikum, aeganõudvam ettevalmistus Lasteaia asukoht Vahendite nappus Täiskasvanute puudus	Keskkond Täiskasvanutest lähtuvad tegurid	Puudused	

Riietus Huvi kadumine Tähelepanu hajumine Allergiad	Lastest lähtuvad tegurid	

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Andra Punt ,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Koolieelse lasteasutuse õpetajate ja 5–6-aastaste laste arusaamad õuesõppest.“, mille juhendaja on Mirjam Burget, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. 4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Andra Punt

6.jaanuar 2021